

László Márton (Maďarsko)

Prozaik, dramatik, překladatel, narozen 1959. Vystudoval na univerzitě ELTE v Budapešti maďarštinu, němčinu a sociologii. V letech 1984–89 pracoval jako redaktor nakladatelství Helikon. Od roku 1990 je spisovatelem na volné noze. Svoji první knihu, sbírku novel *Nagy-budapesti Rév-üldözés (Velko-budapeštské Příšero-pronásledování)*, vydal v roce 1984, a po ní následovalo pětadvacet rozličných děl: romány, povídky, dramata, eseje. Z historické tematiky je třeba zmínit románový cyklus *Testvériség (Bratrství, 2001–2003)*, jenž pomocí románové fikce propojuje období turecké expanze v Uhrách s kulturní pamětí doby baroka. Márton překládá klasiky německy psané literatury, roku 2015 vydal nový překlad Fausta. V románu *Két obelisk (Dva obelisky, 2018)* zachycuje vztah rakouské baronky „Sidonie N.“ a vídeňského novináře „Karla K.“. První polovina děje se odehrává v českých Janovicích a na Konopišti. „V románu jsou vzpomínány obě pekelné války 20. století i Valpuržina noc. Nepopisuje však válečné události, ale jejich precedenty. Jako kdyby autora zaměstnávalo především to, co je třeba k tomu, aby se z davu stal nadšený stoupenec násilí,“ napsal Edit Domján.

ukázku přeložila Adéla Gálová

Hrůzovláda Huwawy

Svou první povídku v životě jsem napsal o Humbabě, přesněji o Huwawě. Název zněl: Hrůzovláda Huwawy. Zatímco „Humbaba“ je novoasyrská, „Huwawa“ starobabylónská a chetitská jazyková varianta. Tehdy jsem to zjistil z jedné užitečné seriózní publikace. Dočtete se v ní i podrobnou interpretaci Eposu o Gilgamešovi, v jehož jedné epizodě se Gilgameš utká s příšerou jménem Huwawa, strážící cedrové lesy.

Samotný Epos o Gilgamešovi mimochodem právě tehdy vyšel v maďarštině. Když jsem si ho tenkrát přečetl, bylo mi šestnáct, a postava Humbaby, respektive Huwawy, okamžitě vzbudila mou pozornost.

Z Humbabiny, respektive Huwawiny bytosti číselo jakási slovy jen těžko postihnutelná hrůza. I přesto jsem si ji pokusil shrnout do slov, přesněji do jediného: hrůzovláda. Děs hrůzovlády však dýchal spíše ze starobabylónské verze. U té novoasyrské vzbuzuje „baba“ spíše představu nerudné stařeny, zatímco „hum“ je neškodné, vidlácké zamručení.

Když jsem na jaře roku 1975 četl Epos o Gilgamešovi, slavila zrovna maďarská společnost 30. výročí tzv. „osvobození“. Bydleli jsme na rohu ulic Damjanichovy ulice a Jiřího Dózsy, hned vedle dlouhého betonového kvádru na tradičním místě velkých slavností, Náměstí Felvonulási.

Generála Jánose Damjaniche Huwawa odsoudila ke smrti provazem. Györgye Dózsu, který byl vůdcem lidového povstání v roce 1514, posadila na rozžhavený trůn. Na náměstí Felvonulási pořádala Huwawa vojenskou přehlídku. Nízko letící armádní letadla burácela, ještě níže se vznášející armádní vrtulníky rachotily. Po betonu náměstí Felvonulási pochodoval ozbrojený motostřelecký pluk, a já bych si býval nikdy nedokázal představit, že o dva a půl roku

později, na podzim v roce 1977, začnu v podobném pluku sloužit i já sám.

Řadoví vojáci pochodovali ve slavnostním taktu a rytmicky provolávali: „Huwawa! Huwawa!“. Pochodovali i milicionáři v placatých čepicích a s automaty na zádech.

Také oni skandovali, seč jim hrdla stačila: „Huwawa! Huwawa!“

V Eposu o Gilgamešovi představuje Huwawa přízrak strážící a bránící hvozdy: je starobylou východní ochránkyní přírody, jejíž činnost spočívá v praktikování hrůzovlády. Dohlíží na to, aby tisícileté libanonské cedry nepokáceli nepovolání pod záminkou stavby domu či korábu. Hm. Bába. Hodně bába. A hodně dohlíží, bába, lépe řečeno dohlížela, dokud se s ní dva kámoši, Gilgameš a Enkindu, neutkali, aby od ní osvobodili lidstvo a skoncovali s Huwawinou hrůzovládou. Nadešla chvíle osvobození. V Gilgamešovi s Enkiduem můžeme uctívat osvoboditele. Chetitská verze Gilgamešova jména je „Gišgamaš“ což zní trochu jako méně obvyklé maďarské adjektivum. Řídké, ale zgruntu maďarské.

Na pozadí osvobozování cedrového lesa stojí spor dvou božstev: Šamaše a Enlila, na pozadí jejich sporu pak střety hospodářských zájmů. Lovci symbolizovaní Huwawou usilují o to, aby zůstal cedrový les netknutý, lodní tesaři – ty ztělesňuje Gilgameš – zase chtějí pravý opak. Pastýři – již se zhmotňují v postavě Enkidua – se postaví na stranu tesařů. Pokusil jsem se představit si celý ten výjev, ale fantazie mlčela. Nezachytil jsem s její pomocí ani Huwawu, dokonce ani svým vnitřním zrakem. Ze všech sil jsem se snažil si její představu přivolat, ale nadarmo.

Jistý německý vědec zrekonstruoval v roce 1920 Huwawin zevnějšek. Podle něj měla lví tlapy, kulatou hlavu a její tělo prý pokrývaly bronzové šupiny. Říkal jsem si: dobrá, tlapy a šupiny už bychom tedy měli, ale jak to všechno souvisí s hrůzovládou?

Dal jsem své vyprávění o Huwawě přečíst jistému Gáborovi, který ovšem místo toho rukopis ztratil. Zdalipak lze považovat za reálné literární dílo, které kdysi existovalo, ale už desetiletí není k nalezení a přesně si ho nevybavuje už ani autor sám?

Mám takový pocit, že ve ztraceném rukopisu se dva hrdinové osvoboditelé navrátili do města Uruk triumfálním pochodem. Cestou se ovšem Gilgameš i Enkidu proměnili v Huwawu – wow! Až dosud jsme tu měli jen jedinou Huwawu, ve vzdáleném hvozdu, teď se z ní ale najednou staly dvě, a přímo v hlavním sídelním městě. Vybavuje se mi, že ještě později, někdy ke konci textu, se nakonec z každého obyvatele města Uruk vydrala jedna Huwawa, která v něm byla až dosud skrytá. V mém pubertálním vyprávění, které se kamsi podělo, kvílely v posledních odstavcích stovky a stovky Huwaw naráz.

Gábor vedle mě seděl v lavici ve škole. Na hodinách maďarštiny a dějáku jsem mu pravidelně napovídal. Zřídka kdy věnoval pozornost výkladu, namísto toho se hrbil nad učebnicemi biologie či fyziky, později už se ze zmíněných předmětů drtil univerzitní poznámky. Biologii a fyziku si lil do hlavy s největším vypětím, jakého byl schopen. Zeptal jsem se ho: to tě všechny ty věci tak moc zajímají? Odpověděl, že vůbec, ale že nemá na vybranou. Já v té době zjistil, že literární texty je potřeba naťukat na stroji minimálně ve dvou, spíš ale ve třech kopiích, na propisovák, který se musí neustále měnit. Přítel z lavice, který poztrácel mou hrůzovládu Huwawy, chtěl být lékařem. Tedy nechtěl, ale jeho otec, jenž byl lékařem už po tři

desetiletí, mu oznámil, že jiná možnost nepřichází v úvahu. S tímhle vědomím se Gábor vyjádřil v tom smyslu, že kromě biologie a fyziky ho nezajímá vůbec nic, dokonce ani hrůzovláda Huwawy. Znamenalo to, že hrůzovláda Huwawy nezajímala Gábora stejnou měrou, jako biologie nebo fyzika, s ohledem na později zmíněné byl však odhodlán vyhovět mlhavému obsahu nesoucím dalekosáhlé pojmenování „požadavek na vědomostní úroveň“. Gábor se tehdy několikrát vyjádřil v tom smyslu, jak moc mi závidí. Už teď je vidět, dodal, že se budu celý život věnovat tomu, co mě těší. Například si můžu, když mě zrovna napadne, vymýšlet podobné pitomosti, jako je hrůzovláda Huwawy. Byl přesvědčený, že Huwawa a její hrůzovláda jsou plody mé fantazie, namísto aby vzešly z rozluštění klínového písma vynalézavých mezopotámských hliněných tabulek. O hrůzovládě – tedy o tom, že panuje v naší zemi – nechtěl ani slyšet.

„Jakápak hrůzovláda, prosím tě?“ čílal se.

„Pocukrovaná,“ odpověděl jsem. Hrůzovláda se šlehačkou. Hrůzovláda bez krveprolití. Přesto leží v masových hrobech mrtví, o kterých je dodnes zakázané mluvit. Kdo by veřejně prohlásil, že by si zasloužili pohřeb, toho potrestají i dnes.

„Tobě nechybí svoboda?“ zeptal jsem se Gábora.

Z téhle otázky už můj soused úplně ztratil hlavu.

„Svoboda mi teda kurevsky nechybí!“ ječel o přestávce po třetí hodině, kdy jsem mu ji položil. „Pokud chceš vědět, jestli dám přednost pečenému kuřeti nebo svobodě, moje odpověď zní: nejdřív chci smažené kuře, pak smažené kuře, a po něm eventuálně, na chuť, jednu lžici svobody.“

Jestli otázka stojí „peníze nebo svoboda“ já říkám: nejdřív hromada peněz, potom vagón, ale opravdu vagón peněz, a pak, není-li zbytí, svoboda asi tak za pět halířů. Jestli je otázka položena tak, jestli kunda nebo svoboda, věz, že nejdřív kunda, pak zase kunda, a nakonec ho, jestli mi pořád ještě bude stát, vrazím na moment i do svobody. Za předpokladu, že nemá filcky.“

Gáborův přístup mě nepřekvapil.

Chystal se koneckonců na doktora. Spíš mě udivovalo, jak není k zastavení. O přestávce po třetí hodině provolal do pléna i věci, na které se ho nikdo neptal.

„Vezmi laskavě na vědomí, že se hodlám přizpůsobit tomu, co máme! Když máme piáno, budu pianista! Máme-li provoz, budu provozista! A pokud máme teror, jsem rozhodně terorista! Dokonce jsem v členské základně Mladých maďarských komunistů a chystám se vstoupit i do Strany. Jen co dosáhnu věkové hranice a seženu dva referenty! A pokud sedí na židli prvního stranického sekretáře ta tvoje převzácná Huwawa, vystavím si její fotku v kanceláři! Co v kanceláři, já si ji dám i do bejváku! Do ložnice, nad manželskou postel! Ať Huwawa vidí, jak to dělám svojí starý! Nebo starý někoho jinýho!“

Domníval jsem se, že jde jen o jakési pubertální naparování. Nešlo.

Jednou, o pár týdnů či měsíců později, po výše zmíněném dialogu nebo spíš monologu, nepřišel Gábor pár dní do školy. Zaskočilo mě to. Nebýval nemocný, až dosud nezameškal žádnou hodinu.

Když vedle mě znovu usedl do lavice, pokrývaly mu tvář podivné oděrky. Tvrdil mi, že na

ulici zakopl a upadl tváří na chodník. Neznělo by to pochopitelně věrohodně, ani kdybych neměl povědomí o předchozích okolnostech. A já ho navíc měl. Načež můj soused prohlásil ještě něco, co znělo bohužel přesvědčivěji. Tohle: „Jen co to půjde, vypadnu odsud. Nechci strávit svůj život v týhle zemi.“ Vzhledem k obsahu poněkud nadbytečně, vzhledem k emoci nevyhnutelně dodal: „Nenávidím tuhle zemi.“

Ta historka má ještě pokračování, to vám ale povím až příště.

.....

Skončili jsme u toho, jak můj spolužák křičí – tedy kdepak křičí, šeptá, a zároveň se opatrně rozhlíží, jestli ho kromě mě někdo neslyší – že nenávidí tuhle zemi a že jakmile to bude možné, emigruje. Tehdy jsme výraz emigrovat nepoužívali, místo něho jsme říkali jít do disentu. A tak i Gábor říkal, že chce jít do disentu.

Škrábance na jeho tváři svědčily o tom, že mu někdo ubližuje. Jako by to byly stopy po ženských nehtech. Nebo spíš jako by mu nějaký chlap přitiskl hlavu k drsné zdi, a pak mu jí ještě párkrát rozmázl ze strany na stranu. Měl jsem dokonce tip, který: bezpochyby Róbert Spornstreich. Manžel Bětky.

Spornstreich se už jednou s mým spolužákem potkal, pakliže lze tedy za setkání označit to, že si na něj počkal před školou.

Zeptal se ho: ty seš Gábor Rostás?“ A pokračoval: „Řeknu ti to stručně: nech moji manželku na pokoji. Jinak seš v solidním průseru.“ Můj spolužák pak musel psát několik dní levou rukou, protože palec na pravačce mu byl přechodně k ničemu. Spornstreich předstíral, že mu chce potřást rukou, proklouzl mu ale místo toho za záda a jediným prudkým pohybem k sobě přitáhl jeho palec, jako kdyby to byla řadicí páka. Tak psal můj soused levačkou, pomalu a nevzhledně. I Bětkinu fotku z kapsy vyndal levou rukou.

„Vždyť je to dospělá ženská!“ řekl jsem zkoprněle.

„Je jí dvacet osm“ potvrdil můj postřeh Gábor. „Je přesně o deset let starší než my. Teda než já.“

To tehdy jsem pojal tušení, že mezi Alžbětiným rodinným stavem a zraněním Gáborova palce existuje příčinná souvislost.

„Řekla mi, že se svým manželem se ještě nikdy, ani jednou jedinkrát neudělala. Ten vůl ani neví, jak to správně udělat ženský.“

„A ty to snad víš?“ zeptal jsem se. „Nebo tě to ta ženská naučila?“

„Ta mě nic učit nemusela,“ odpověděl Gábor. „Během půl hodiny jsem na to přišel sám od sebe.“

Žasl jsem. Až dosud jsem považoval Gáborovo sobectví za bezbřehé. Nebylo snadné si představit, že pro něj hraje roli nejenom to, aby se během jakékoli činnosti cítil dobře on sám, ale aby k svým konáním přivodil potěšení i někomu dalšímu. Tou dobou si už fyziku a biologii vtloukal do hlavy s mnohem menším

zanícením. Ještě před ním ležely otevřené okopírované zápisky pořízené pro účely domácího studia, nahlížel do nich však už jenom zřídka.

„Proč se nerozvede, když svého muže nemiluje?“ zeptal jsem se ho. Jenom mávl rukou.

„To bys nepochopil,“ řekl.

„A kde se s ní vlastně scházíš?“ zeptal jsem se. Ukázalo se, že Gáborovi rodiče každou sobotu odpoledne sednou do žigulíku, odjedou do Dunabogdánye a vracejí se až v neděli večer.

Alžběta se každé sobotní odpoledne kolem třetí objeví na rohu Bajzovy ulice, zaujme pozorovatelskou pozici a poté, jen co se manželé Rostásovi vzdálí, vyběhne nahoru po schodech. Vyšlo najevo i to, že Bětčin manžel, Róbert Spornstreich, je poručík v záloze a že byl na tři měsíce odvelen. „Copak on nedostává na víkend propustku?“ zajímalo mě. „V sobotu odpoledne ho pustí z kasáren, návrat až v neděli večer.“ Dozvěděl jsem se, že v sobotu odpoledne se Spornstreich kdesi na starém Budíně, v prázdném bytě, kde by jen marně hledal Bětku, vysvlékne ze své uniformy záložního důstojníka, převlékne se do civilu a vydá se na toulky po ulicích. Bětku stráví noc na neděli v Balzacově ulici v náručí mého spolužáka, který musí následně – poté, co se Bětku s poledním vyzváněním vyřítí z bytu – odstranit všechny doličné stopy. „A co Spornstreich? Ten se v ten moment odebírá do nějaké nálevny? Opije se?“

„Robert?“ opáčil Gábor. „Co je mi do Roberta.“ A doplnil: „Mimochodem, ani nápad. Robert je přesvědčený abstinent. On vůbec o všem chová pevné přesvědčení.“

V ten moment jsem dospěl k pevnému přesvědčení, že Huwawa jsem já. Nechci být Huwawa, i přes své nechtění se jí ale začínám stávat. To, co ze sebe vidím od hrudníku níž, anebo jako úplnou postavu v zrcadlovém odrazu, není nic než špatné přestrojení. Jeho posláním je skrýt moje lví tlapy, kulatou hlavu a bronzové šupiny.

Huwawa sleduje zmítání té lidské trojice s posměšnou účastí. Vidí mého spolužáka, Gábora Rostáse, který dosud nemá vykloubený palec ani tvář rozškrábanou o domovní zeď: nechává vklouznout červenohnědou bankovku do kapsy domovníka z Bajzovy ulice, aby se chvíli koukal stranou, až dojde na sobotní návštěvu slečny.

Na červenohnědé bankovce se skví portrét Lajose Kossutha. Vidí – totiž Huwawa – inženýra chemie Róberta Spornstreicha, jak v sobotu přesně o třetí věší na ramínko lahvově zelenou uniformu Maďarské lidové armády, zatímco si je s jistotou vědom – musí si být vědom – že se jeho manželka právě v tuhle chvíli miluje s mým spolužákem, o deset let mladším gymnazistou. Právě teď, v tuto vteřinu, zasouvá můj soused z lavice svůj klacek do Běty.

Narozdíl od Roberta přišel můj spolužák už během prvního styku na to, co má dělat, aby Bětku dospěla až na vrchol. Bětce kladla její maminka na srdce, aby nikdy, za žádných okolností, nelhala. Vždycky musíš mluvit pravdu! Maminka vyžadovala pravdomluvnost uprostřed hrůzovlády vyrůstající ze lži, lépe řečeno z rozvětvené, bohaté a spletné tkaniny lží. Ve svých osmadvaceti, po pěti a půl letech manželství, si to Bětku interpretovala tak, že musí Spornstreicha informovat o svých milostných dostaveníčkách s Rostásem do všech detailů, respektive Rostáse o tom, jaké peklo je sdílet se Spornstreichem lože. „Knihovnice!“ říkával Spornstreich uprostřed výkonu manželské povinnosti. „Kdo by si pomyslel, že i takováhle může být knihovnice!“

Bětku, to jest Alžběta Lévyová, skutečně pracovala v jedné z poboček knihovny hlavního

města. Můj spolužák mi prozradil, že i on se s ní seznámil právě tam, v knihovně. Chtěl si tu vypůjčit knížky o biologii a fyzice. Dali se do řeči a můj soused – řečeno jeho slovy – ženu zcela oslnil rozsahem svých vědomostí. Nazítří zašel do knihovny v době, kdy zavírala. Žena nic nenamítala, řekla mu všehovšudy tolik, že je vdaná. „Bezdětná?“ zeptal se Gábor znalecky. „Prozatím to není v plánu,“ zněla odpověď. „Zatím na to nejsme zralí.“

Jedno odpoledne jsem se neubráníl pokušení a vydal se do oné knihovnické pobočky pod záminkou, že se sem chci zapsat. Hned jsem Bětku poznal, nebylo ostatně divu, můj přítel z lavice mi koneckonců už dřív ukázal její fotku, a ne jednu. Konstatoval jsem, že je vážně hezká, ačkoli není můj typ. Zeptala se mě na jméno. „Huwawa!“ vypadlo ze mě. V tu ránu mi došlo, že jsem udělal chybu. Je možné, dokonce pravděpodobné, že Gábor jí o povídce popisující hrůzovládu Huwawy vykládal. Dokonce není vyloučené, že rukopis toho textu se ztratil kdesi právě u Bětčiny maminky v bytě, protože poslední dobou se scházeli i tam, minimálně jednou týdně.

Můj spolužák mi prozradil, že když byli s Bětkou v tomhle lágymányosském bytě naposledy, byla už její máma v posteli, chystala se ke spánku. Ale přeci jenom jí to nedalo: „Račte vzít na vědomí, mládenče, že já jsem na Robertově straně!“ Což Gábor bez dalšího na vědomí vzal. „A račte vzít na vědomí, že lhát se nemá. Nikdy a za žádných okolností! Pokud sem tedy Bobík právě teď zavolá, povím mu, že má dcera se zde zdržuje společně s vámi!“

„Představ si, ta bába je celkem frajerka,“ oznámil mi Gábor. „Má dokonce i tetování!“ Ukázalo se, že matinka si v posteli pročetla noviny a vyhrnuly se jí přitom rukávy. Skutečně, na paži měla tetování tvořené šesti nebo sedmi číslicemi.

Opravdu se ta dobrá duše domnívá, že když ještě stará paní nebyla stará, nechala si z vlastní vůle či dokonce rozmaru vytetovat na ruku čísla? Ideální chvíle vrátit mu jeho přezíravou poznámku z posledka. „To bys nepochopil!“

Omluvil jsem se knihovnici za svůj dětský žertík a uvedl své pravé, občanské rodné jméno. Bětko už ale pojala podezření. Vyžádala si mou občanku. Byl jsem si jistý, že i bez ní dobře ví, co jsem zač. „Vážně si myslíte, že je vždycky a za jakýchkoli okolností zakázané lhát? Co kdybych například ukrýval v bytě partyzány a vyšetřovatel by se mě zeptal, zda se u mě nenacházejí cizí osoby – taky bych měl povinnost mluvit pravdu?“

V oněch letech jsem – ani sám nevím, proč – považoval skrývání partyzánů za ultimátní příklad morálního postoje. Sám jsem tou dobou ukrýval ledacos: knížky, dopisy, myšlenky. Ke skrývání partyzánů jsem bohužel nedostal příležitost. Proti hrůzovládě Huwawy partyzánská činnost nevznikla. Knihovnice odpověděla se sklopenou hlavou, potichu: „Beletrie je vpravo, historie a filozofie jsou nalevo.“

Třicáté výročí osvobození začalo mezitím upadat do zapomnění. Ovocné stromy propukly v květ. Zkoušky, maturity a přijímačky se blížily. Na vojenském doplňovacím velitelství se odehrávalo rozřazování. Byl jsem zdravý a shledán způsobilým vojenské služby. Gábor Rostás mohl počítat s tím, že ho coby posluchače medicíny neodvedou, otec lékař mu ale pro jistotu zařídil i modrou knížku. Prominenti hrůzovlády Huwawy ze školního učitelského sboru pomalu vybledávali, zasedali prachem a co nevidět se měli scvrknout docela.

Byl tu Evžen Mennyei, který vyvolával studenty od první do poslední minuty své hodiny a

nikdy nepromeškal příležitost pošklebovat se příjmení či tělesným dispozicím vyhlédnuté oběti. S prorockým výrazem ve tváři věštil: za dvacet let ode dneška, to jest v roce 1996, budete žebrot v peštském podchodu, co? Na který pražec asi zalehnete křížem, co? Ve kterém venkovském blázinci budete, zkoušený gymnazisto, přikurtován k drátěné posteli, co?

Byl tu i Zoltán Salgó, který při každé příležitosti počastoval umění Marca Chagalla nepřičetnou záplavou nadávek (a teprve postupně jsem pochopil, že za odpudivé nepovažuje ani tak Chagallovy barvy, jako spíš jeho třídní původ), a který si pravidelně vodil do bytu některého ze studentů obou pohlaví pod záminkou, že namaluje jejich akt, přičemž v případě dívek dopředu konstatoval, že případné výlohy spojené s přerušáním těhotenství nepůjdou z jeho kapsy.

Byl tu Béla Jatagán, o němž se šířila zvěst, že byl v měsících předcházejících události zvané osvobození ve stranických službách Šípových křížů a coby oddaný stoupenec ideje hungarismu se nezalekl ani nějakého toho střelení lidí do Dunaje, aniž mu bylo proti srsti vyslýchat lidi ohledně místa, kam ukryli své cennosti.

Ti všichni tu ještě byli, já už je ale viděl jako natolik bezvýznamné, že jsem měl pocit, že by stačilo otevřít okno a během chvilky by se rozplynuli v povětrí. Nové a mladší životy čekaly na to, až je zmíněná trojice mužů napálí, zahanbí a potrápí.

Gábor Rostás mi zatím šeptal do ucha, že nenávidí tuhle zemi, a jen co to bude možné, půjde do disentu. Přitom na něj neměla pífkou Maďarská lidová republika, ale pouhý jediný její občan, konkrétně Róbert. Baže, ba, Róbert Spornstreich totiž jedné noci držel stráž u onoho lágymányosského domu, v jehož bytě se Gábor opájel Bětčinými půvaby, zatímco Bětčina máma hovořila do telefonu čistou pravdu a posléze četla noviny, ústřední stranický deník, s vyhrnutými rukávy u noční košile. Když pak v brzkých ranních hodinách Gábor vykročil z domovních vrat, podrobil jej fyzickému trestu s cílem brzké nápravy. Chytil ho za vlasy, přimáčkl mu obličej ke zdi a dvakrát nebo třikrát mu s ním vytřel omítku. Následně ho snad ještě i trochu zkopal.

Nemusím zdůrazňovat, že Gábor se ani nepokusil o odpor. Ránu mu nevrátil, i když by býval mohl. Jednak byl o poznání slabší nežli záložní důstojník, aniž byl zběhlý ve rvačkách a nikdy ani neprovozoval žádný bojový sport, jednak dával chuti odhodlanému k fyzickému zákroku v hloubi duše za pravdu. Dostal jen to, co si zasloužil: takový byl jeho postoj, kterého se držel i později. A navíc: Spornreich ho přece včas varoval. Dopředu ho upozornil, že si koleduje o potíže.

Tou dobou vzala víkendová dostaveníčka v Balzacově ulici jednou provždy zasně. Buď dával můj soused z lavice domovníkovi stoforintovku příliš zřídka, nebo domovník vystřízlivěl z ideje nesmlouvavé touhy po svobodě, typické pro na bankovce vyobrazeného Lajose Kossutha. Jednoho sobotního odpoledne se rodiče vrátili nečekaně dřív a otevřeli dveře zrovna když byli Gábor s mladou paní v nejlepším. Oznámili Bětce, že má tři minuty, to jest sto osmdesát vteřin na to, aby se oblékla a opustila apartmán. Gábora, jenž by rád opustil apartmán společně s ní, vyzvali, aby setrval na místě činu, a on se jejich výzvě podřídil, neboť usoudil, že nemá na výběr. Poté se ještě několikrát setkali u Bětčiny matky, po Spornstreichově násilném zákroku však přišli i o tuhle možnost. Stejně měla máti ve zvyku předtím, než nechala Gábora s Bětkou o

samotě, držet dlouhé přednášky o historické úloze Sovětského svazu, navíc v jejich průběhu nechávala už bezmála koketně prosvítat své šesti- nebo sedmimístné tetování, jehož skutečný původ byl tou dobou mému spolužáku znám. Na moment mi blesklo hlavou, nemá-li tohle šesti- či sedmimístné číselné tetování, které lze odečíst ze stárnoucí kůže, přeci jen nějakou souvislost s hrůzovládou Huwawy, podobně jako nebyl ani Spornstreich uprostřed bití, které Gábor dostal, sám sebou, nýbrž Huwawiným zástupcem. Pro člověka tak přesvědčeného, jako byl on, mohla být ostatně přesvědčením i reprezentace.

Od onoho incidentu říkala Bětka Gáborovi při každé příležitosti, jak moc svým manželem pohrdá za to, že se v něm probudilo zvíře. To ovšem zároveň znamenalo, že Gábora lituje. A já se nedokázal odhodlat k tomu, abych svého přítele upozornil, že lítost je jen coby kamenem dohodil od pohrdání neboli, že mladá dáma ve skutečnosti nezavrhne svého o tři roky staršího chotě, nýbrž o deset let mladšího milence. Můj soused z lavice se vsutku choval poněkud nemužně: pokusil se Spornstreichovi uniknout, záložní důstojník ho ale nepředčil jen v otázce síly, ale i co se týče rychlosti. I přes své německy znějící příjmení – nebo snad právě pro ně – byl Spornstreich zapáleným maďarským vlastencem. Nějak se mu podařilo propojit národní ideu s komunistickým kolektivismem. Na mírový trianonský diktát vzpomínal coby na osobní újmu a zdůrazňoval, že „dřív nebo později dostaneme zpátky minimálně Horní zem a Severní Sedmíhradsko“ na které „máme nárok“. S Bětkinou matkou, která zase věřila v internacionalismus proletariátu, a jejím vůdčím přesvědčením bylo, že v beztřídní společnosti zaniknou také národnosti, vedl dlouho do noci vášnivé debaty. Její zeť, inženýr chemie, v těch chvílích hořce spílal svobodným zednářům a farizejům, kteří zaplavují zemi a stihli se vloudit už i do stranických řad. Ministerstvo financí a Plánovací úřad jsou jich plné, naparují se ale už i v televizi nebo v rádiu. Všichni Maďaři patří k sobě, dodával, kromě těch, kteří sice vládnou maďarštinou, ale nejsou Maďary ve své podstatě. Nechápal jsem, proč tenhle člověk považoval za dobrý nápad oženit se zrovna s jedinou dcerou a jedinou blízkou příbuznou ženy, která přežila Osvětim, ani to, proč na své manželce tolik lpí, když ji nemiluje ani nectí. Pak už byly podobné úvahy zbytečné. Nedostal jsem se ani k tomu, abych jim položil nepříliš bystrou otázku, proč nemá Gábor dostatek sil a odhodlání se od svých rodičů odpoutat. Že by se nedokázal vzdát jistot, které mu poskytuje rodičovské hnízdo? Nechce se otočit zády k životním moudrům Rostáse seniora? Jedna věc ovšem nebyla otázkou, nýbrž faktem: Bětka konečně „dostala rozum“. Takhle to zformulovali v soukromém dopisu Gáborovi rodiče, který adresáti ukázali svému jedinému mužskému potomkovi. Mezi celou změť protichůdných pocitů, které Gábora ovládly po rozchodu, hrála vedoucí roli úleva. Něco podobného by bývalo prospělo i mně. Býval bych rád zapomněl na hrůzovládu Huwawy, to ale nebylo možné, protože její teror přetrvával. Byl sice čím dál tím měkčí, čím dál nadýchanější, přesto však zůstával neměnný. Býval bych rád odeslal Huwawu zpátky do panoptika smyšlených bytostí, byl tu však můj někdejší soused z lavice... lépe řečeno, najednou nikde nebyl. Na počátku 80. let mi jeden můj známý vyprávěl, že Gábor Rostás přerušil univerzitní studia medicíny. Jiný můj známý tvrdil, že Gábor Rostás odešel do disentu. Ten třetí se mnou sdílel novinu, že Gábor Rostás sedí na nejspodnějším schodě podchodu na stanici Lujzy Blahy a žebrá. Neprodleně jsem nasedl do autobusu č. 7 a jel se tam porozhlédnout. Gábor tam skutečně seděl, na

nejnižším schodu, před sebou baseballovou čepici, která by pojala mnohem víc mincí, než kolik se jich tam zatím stihlo nastřádat.

Viděl jsem, že to přeci jen není on, ale někdo jiný. A pokud je to přesto on, změnil se natolik, že bych ho při nejlepší vůli nepoznal. Zato on poznal mě. Tvrdil mi, že jsem totální hajzl, který tudy šel i včera a kopl mu do čepice. Že se mu rozkutálely mince a ten den už od nikoho nic nedostal. Vyskočil, nebo se spíš zoufale sbíral, zatímco mi hrozil pěstí. Kdybych ho praštil do hrudníku, rozplácl by se na zem. Já se ale přeci jen raději otočil na podpatku a pospíchal ke vchodu do metra. Vypočítal jsem si, že se za mnou buď nevydá, anebo i kdyby, dál, než ke štípačkám se nedostane. Býval bych rád na Gábora Rostáse zapomněl, ale nešlo to, protože Huwawa byla dosud přítomná. Ještě pořád a už zase, a čím dál tím víc. Mým úkolem by bylo, odvyprávět tohle všechno podrobněji a s ještě větší přesností, nejsem ale schopen balamutit svoje čtenáře tím, že ten příběh ještě pokračuje.